קבל מן הקטן יעשה לו סגולה ואם מת יחזיר ליורשיו וכולן שאמרו בשעת מיתתן של פלוני הן יעשה כפירושן ואם לאו יעשה פירוש לפירושן דביתהו דרבה בר בר חנה כי קא שכבה אמרה הני כיפי דמרתא ובני ברתא אתא לקמיה דרב א"ל [א]אי מהימנא לך עשה כפירושה ואי לא עשה פירוש לפירושה ואיכא דאמרי הכי א"ל אי אמידא לך עשה כפירושה ואי לא עשה פירוש לפירושה: מן הקטן יעשה לו סגולה: [א]מאי סגולה רב חסדא אמר [ב]ספר תורה [ב]רבה בר רב הונא אמר [ג]דיקלא דאכיל מיניה תמרי: ולא לאב בנכסי הבן ולא לבן בנכסי האב: אמר רב יוסף אפילו חלקו (א) רבא אמר חלקו לא אמר רב ירמיה מדפתי עבד רב פפי עובדא חלקו לא כרבא אמר רב נחמן בר יצחק אישתעי לי רב חייא מהורמיז ארדשיר דאישתעי ליה רב אחא בר יעקב משמיה דרב נחמן בר יעקב חלקו לא והלכתא חלקו לא תניא נמי הכי [ג]בן שחלק ואשתו שנתגרשה הרי הן כשאר כל אדם: איתמר אחד מן האחין שהיה נושא ונותן בתוך הבית והיו אונות ושטרות יוצאין על שמו ואמר שלי הם שנפלו לי מבית אבי אמא אמר רב [ד]עליו להביא ראיה ושמואל אמר על האחין להביא ראיה אמר שמואל [ה]מודה לי אבא שאם מת על האחין להביא ראיה מתקיף לה רב פפא כלום טענינן להו ליתמי מידי דלא טען להו אבוהון והא [ד]רבא אפיק [ה]זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא מיתמי בלא ראיה בדברים העשוים להשאיל ולהשכיר

כדשלח

קבל מן הקטן. לא יחזיר לו שהרי אין יודע לשמור וכמשליך לאיבוד דמי כי שהחזיר לו אלא יעשה לו סגולה אוכל עד שיגדל ויחזיר לו. ולקמן מפרש מאי סגולה: **ואם מת.** קטן יחזיר ליורשיו: **וכולן שאמרו.** אפי' קטן: **בשעת מיתתן.** אורחא דמילתא נקט דכשהן בריאין אם רוצים להחזיר לבעלים יטלו שלהן מיד הנפקד ויחזירו לבעליהן דמה להן לגלות הדבר: **יעשה כפירושן.** יחזיר הנפקד לאותו פלוני שפירשו אלו: ה"ג **ואם לאו יעשה פירוש לפירושן.** כלומר ואם לא מהימן להוא נפקד שהפקדון של אותו פלוני הוא אלא של בעלים שלהם הוא ומתוך בושה אינם רוצים לומר שהוא של בעלים דלא ליתחזקו כגזלנים וגנבים יעשה הנפקד פירוש אחר לפירושו שיחזור לבעליהן של אלו ולא לאותו פלוני וכי האי גוונא אמרינן בסמוך בההיא עובדא דביתהו דרבה בר בר חנה. ויש מפרשים ואם לאו יעשה פירוש לפירושן כלומר אם לא פירשו בשעת מיתה יעשה (ב) פירוש למה שהם היו צריכין לפרש שיחזיר לבעליהן ולא נהירא דא"כ היינו רישא ואם מתו יחזיר לבעליהן ואם מת יחזיר לרבו דמיירי בשמת ולא פירש למי יחזיר וקאמר דיחזיר לבעלים ותרי זימני למה לי. ואית ספרים דכתב בהו ואיכא דאמרי יעשה פירוש לפירושו כלומר לא יעשה כמה שפירשו הן אלא יחזיר לבעלים ולא נהירא דא"כ רב דאמר אי מהימן לך כו' דאמר כמאן לא כרישא ולא כסיפא: **כיפי.** עגילים אנור"ש כדאמרינן בעלמא (ערכין דף טו:) [ו]כיפי תלא ליה עגילים תלה באזניהם: **דמרתא.** שם חכם אחיו של ר' חייא כדאמרינן (סנהדרין דף ה.) מרתא ואייבו ותנא ור' חייא כו': **ובני ברתא.** של מרתא ושל בני בתו: **אי מהימנא לך.** שלא גנבה ממך כלום: **עשה פירוש לפירושה.** עכב לעצמך: **אי אמידא לך.** אותם שהיא אומרת שהם שלהם אם עשירים הם ורוצין להפקיד כיפי ושאר חפצים עשה כפירושה והחזירם להם. אי נמי אי אמידא לך אשתך שיש לה אוהבים שנתנו לה ממון ע"מ שלא יהא לך חלק בו ומתנה (ג) זו שנותנת לקרוביה משלה עשה כפירושה: **ס"ת.** ללמוד בו הרי פירות והקרן קיים: **דאכיל מיניה.** הקטן תמרי והקרן קיים. אבל בעיסקא לא שמא יארע בה דבר תקלה ותאבד: **אפי' חלקו.** נתפרדו האב והבן שאין הבן סמוך על שולחן אביו ואין הבן (ד) בנכסי אביו כלום אפ"ה אין מחזיקין זה על זה דלא קפדי אהדדי: **חלקו לא.** כלומר כחלקו לא איירי מתני' אלא כיון דחלקו יש להן חזקה זה על זה: הכי גרסינן **עבד רב פפי עובדא חלקו לא.** כלומר כרבא עשה דהיכא דחלקו לא דבריה מסנתנו אלא ודאי יש להן חזקה: הכי גרסינן בפירוש רבינו חננאל **איתמר אחד מן האחין שהיה נושא ונותן כו'.** אחד מן האחין כגון גדול אחין לאחר מות האב: **אונות.** שטרי מכירות לשון כחי וראשית אוני (בראשית מט): **ושטרות.** של הלואה: **יוצאין על שמו.** שבשמו נכתבו שהוא לקח (ה) והלוה: **שלי הן.** ואין לאחי חלק בהן שנפלו לי הממונות שהלויתי וקניתי בהן קרקעות הללו מבית אבי אמא ואין אתם יורשים עמי. והלכך נקט אבי אמא דאילו מבית אבא כולן יורשין בשוה דבאחין מן האב עסקינן שכולן יורשין ממון של אביהן ביחד ולא יטול זה יותר מזה והלכך אמר לו ממון זה לבדו אם לא ירשו אמו וכגון שאינם בני אם אחת: **עליו להביא ראיה.** שהממון שלו אע"פ שכתובין השטרות בשמו דכיון שהיה הוא לבדו נושא ונותן בנכסים שנכתבו על שמו וכדמפרש לקמיה [ע"ב] שאין חלוקין אפי' בעיסתן דכיון דלא נודע מעולם מאיזה צד יבא לו ממון בלא אחיו אין לתלות השטרות אלא בממון האב ואינו יכול להוציא הממון מחזקת האב. ולקמן [שם] מפרש ראיה במאי: **על האחין להביא ראיה.** שהשטרות הללו מממון אביהן דאמאי דכתב בשטר סמכינן והרי על שמו נכתב. ואע"ג דהלכתא כשמואל בדיני [בכורות מט:] בהא הלכתא כרב דתניא לקמן [ע"ב] כוותיה ורב חסדא ורבה ורב ששת נמי כרב סבירא להו דמפרשי מילתיה לקמן [שם]: **אבא.** רב כך היה שמו [ז]כדקרי ליה בשחיטת חולין (דף קלז:) אבא אריכא דאמרינן מאן ריש סדרא בבבל אבא אריכא ואמרינן במסכת נדה (דף כד:) רב ארוך בדורו היה והאי דקרי ליה רב כמו שקורין לר' יהודה הנשיא רבי בארץ ישראל קרו ליה נמי בבבל רב וכן מצאתי בספר ערוך[ח] המובא מרומא: **שאם מת.** ויש לו בנים ליורשו על האחין להביא ראיה דכיון דיתמי לאו בני איתויי ראיה נינהו ואינן יודעין לחפש וכותן וגם השטר מוכיח (ו) שהיה ממון של אביהן על שכנגדו להביא ראיה. אבל כשהאח עצמו קיים היה מטיל רב עליו להביא ראיה דאם איתא דשלו הוא ממון זה יכול לחפש ולמצוא ראיה ואם לא ימצא ראיה הפסיד: **מתקיף לה רב פפא.** למאי דאמר שמואל מודי לי אבא: **כלום טענינן להו ליתמי כו'.** בתמיה. אילו היה אביהן קיים היינו מחזיקין הממון ביד אחין עד שיביא ראיה שאינו שלהן ולפי שמת יפה כחן של יתומין ממנו ויפסידו אחין בתמיה. ואע"ג דאמרינן (לעיל דף מא:) טוענין ליורש גבי חזקת ג' שנים שאע"פ שלא דר בו אביו אלא יום אחד וזה החזיק ג' שנים אחרי כן הויא חזקה ואע"ג דאבוהון לא מהניא ליה חזקת שלש שנים לומר לקוח הוא בידי אלא א"כ יש עמה טענה אתה מכרתו לי אתה נתתו לי במתנה וגבי בנו לא בעינן טענה זו אלא מאבי ירשתי אלמא טענינן ליתמי מאי דלא מצי אבוהון למטען לא דמי דהתם נמי אין טוענין בשביל היתומים אלא שאביהן קנאה מן המערער כמו שהיה הוא האב יכול לטעון ולפיכך הויא חזקה אע"ג דלא טענו מידי אבל הכא האב לא מצי טעין לאחין שיביאו ראיה ואנן היכי נטעון במקום היתומים כן: **והא רבא אפיק כו'.** סיומא דאתקפתא דרב פפא היא: **זוגא דסרבלא.** זוג מספריים של סורקי בגדים שגוזזין בהם הסרבלים: **בלא ראיה.** הבעלים שהיו להם עדים שהן שלהן הוציאום מן היתומים בלא ראיה ועדים שיעידו שהשאילו לאביהן של יתומים לפי שהן עשויין להשאיל ולהשכיר שאם אמר אביהן לקוחין הם בידי עליו להביא ראיה אף היתומין עליהן להביא ראיה שלקחן אביהן מן הבעלים וכיון דלית להו ראיה החזירם רבא לבעלים ולא נאמר כיון שמת האב על הבעלים להביא ראיה:

כדשלח

קבל מן הקטן יעשה לו סגולה. דמשבא לידו אימור מציאה אשכח ולכך הוו דקטן ויעשה לו סגולה אבל מכל מקום לכתחלה אין מקבלין: **ומודה לי אבא שאם מת על האחין להביא ראיה.** אומר רשב"א אין לומר משום דטענינן ליתמי דאי הוה אבוהון קיים הוה מייתי ראיה דלעיל (דף מז.) פריך (ז) דאי הוה אתי בטענתא דאבוהון אפי' הנך נמי משמע דפשיטא ליה דבן אומן ובן אריס דאתו בטענתא דאבוהון דאין להן חזקה ואמאי פשיטא לו כל כך הא לרב יש חזקה לבן אריס אע"פ שאריס עצמו אין לו חזקה ומיהו י"ל דהתם (ח) מבן גזלן פריך כלומר אפי' הנך נמי הוו כבן גזלן אבל מ"מ אין לפרש כן דהא תנן (לעיל דף מא.) הבא משום ירושה אין צריך טענה הא חזקה בעי ואמאי דלמא אם היה אביו קיים היה מביא עדים שלקחה אלא נראה דהכא דוקא הוא דקאמר רב על האחין להביא ראיה אם מת משום דאונות ושטרות יוצאים על שמו דמוכחא מילתא דשלו הן אלא בחייו הוא דקאמר רב עליו להביא ראיה דלא סמכינן אמאי דיוצאין על שמו דאם איתא דנפלו לו מבית אבי אמו היו לו עדים בדבר אבל בבנו דליכא למימר הכי סמכינן אמאי דיוצאין על שמו ונראה דרב מודה במאי דאפיק רבא זוגא דסרבלא מיתמי ולרב פפא דפריך מינה נראה לו לדמותה לאונות ושטרות יוצאין על שמו:

דברים

עין משפט נר מצוה

רי"ב א מיי' פ"ז מהל' פקדון הל' י' ופכ"ג מהלכות אישות הל' לג סמג עשין פה טוש"ע אה"ע סי' פו סעי' א [וברב אלפס עוד בכ"מ פ"ג דף פו.]:

רי"ג ב ג מיי' שם וסמג שם טור אה"ע שם:

רי"ד ד ה מיי' פ"ט מהלכות נחלות הל' ז ח סמג עשין נו וסי' פח טוש"ע ח"מ סי' סב:

רבינו גרשום

קבל פקדון מן הקטן. אין יכול להחזיר לו לפי שאין יד לקטן אלא יעשה לו ממנו סגולה ויחזיר לו כשיגדל: וכולן. בין נשים ועבדים ותינוקות: שאמרו בשעת מיתתן של פלוני הן הפקדון יעשה כפירושן. ויחזיר לאותו פלוני: ואם לא פירשו יעשה. (א) מי שהפקדון בידו פירוש לפירושן שהן היו צריכין לפרש. ושל אשה יחזיר לבעל ושל עבד יחזיר לאדונו: הני כיפי. עגילים: דמרתא. של אשת פלוני: ובני ברתא. של שתיהן הוה: אי מהימנא לך. שלא גנבה מינך כלום: עשה כפירושה. ותן להם: אי אמידא לך. שאותה שהיא אומרת עשירה ומפקדת פקדוני' עשה כפירושה: ואי לא עשה פירוש לפירושה. ויהיה שלך: ספר תורה. כי היכי דלא מיבליא קרנא: **פיסקא** ולא לאב בנכסי הבן. בנכסים שקנה הבן: ואפילו חלקו. שהאב תופס לעצמו מה שקנה והבן תופס מה שקנה וישב והחזיק זה בשל זה לא הויא חזקה משום דאבא לגבי ברא וברא לגבי אבא אחולי אחלי הפירות זה לזה: רבא אמר חלקו לא אמרינן דלא הויא חזקה דודאי הויא חזקה משום דהבן שחלק הרי הוא כשאר כל אדם: מהורמיז ארדשיר. שהוא מן כרך שולטניות דארדשיר: אונות. כותות כגון הרשאות: ושטרות. דהלואות ומכירות: מבית אבי אמא. שאינן בני אם אחת: ואמר שלי הוא. רב אמר עליו להביא ראיה שאף ע"פ שנכתבין על שמו כיון שלא חלק והוא נושא ונותן בממון כולו הרי הן ככח האחין ועליו להביא ראיה שהוא רוצה להוציא ממון מחזקתו: ושמואל אמר. כיון דנכתבין על שמו והוא תפוס על האחין להביא ראיה שלא יהא כדבריו: אבא. קרי לרב: על האחין להביא ראיה. שאין מוציאין מיתומים אלא בראיה: מתקיף לה רב פפא. וכי היכי טענינן בשביל יתמי מאי דלא מצי אבוהון למטען. דאילו הוה אבוהון קיים עליו היה להביא ראיה ולא על האחין ואנן היכי מטענינן ליתמי דלימרו דעל האחין להביא ראיה בשביל דאינון יתמי: והא רבא אפיק זוגי דסרבלא. מקטורן כפול וכו' מיתמי. דהיינו דברים העשוים להשאיל ולהשכיר דאע"ג דאמרי לקוחות הן בידי משום דאילו הוה אבוהון קיים לא

(א) עי' גרסינן ויש מפרשים וכו' כלומר אם לא פירשו בשעת מיתה וכו' ונראה דכוון לפי' רבינו ז"ל.

מסורת הש"ס

א) ב"ק פז:, ב) [נ"א רבא בר הונא], ג) לעיל מז., ד) שבועות מו: ב"מ קטז., ה) [בערוך ערך זג איתא זוגא פי' שני פרגלים], ו) ושם פי' נומים וכן פיקר, ז) [פי' תוס' חולין לח. ד"ה אלמליך ליה לאבא], ח) [בערוך אבא ובערך אבי"].

הגהות הב"ח

(א) גמ' רבה אמר חלקו לא וכו' לא כרבה: (ב) רשב"ם ד"ה ה"ג וכו' יעשה הוא פירוש למה: (ג) ד"ה אי אמידא וכו' ומתנה היא זו: (ד) ד"ה אפילו חלקו וכו' ואין הבן מתעסק בנכסי אביו: (ה) ד"ה יוצאין וכו' שהוא לקח או הלוה: (ו) ד"ה שאם מת וכו' השטר מוכיח שהממון היה של אביהן: (ז) תוס' ד"ה מודה וכו' פריך אי דאתו: (ח) בא"ד י"ל דהתם מכח בן גזלן:

לעזי רש"י

אנור"ש [אניל"ש]. טבעות.

מוסף רש"י

בן שחלק. הפליג מאביו ואין סמוך עוד על שלחנו, כגון שנשא אשה ואין משתדל עוד בנכסי אביו, ואשתו שנתגרשה הרי הן כשאר כל אדם. אע"ג דתנן (לעיל מב.) לא נאים חזקה בנכסי אשתו ולא לאשה בנכסי בעלה ולא האב בנכסי הבן ולא הבן בנכסי האב, הנך כיון שהופלגו זה מזה יש להן חזקה זה על זה (לעיל מז.). זוגא דסרבלא. מספרים שגוזזין בהן למר (ב"מ קטז.). מספרים של סורקי בגדים (שבועות מו.). מיתמי. שהביאו הבעלים עדים שהיו שלהן והן טוענין השאלנום לאביהם של אלו ואפקינהו רבא מינייהו משום דברים העשוין להשאיל ולהשכיר (ב"מ שם). ומדאפקינהו רבא מיתמי ש"מ דסבירא ליה אי הוה אבוהון קמן ואמר לקוחין הן בידי לאו נאמן בשבועה, דאי מהימן אנן הוינן טוענין בשביל יתמי אביהם לקחם ממך, ודוקא ספרי דאגדתא, שאין אדם עשוי ללמוד בהם תדיר, אבל שאר ספרים אינם עשויים להשאיל ולהשכיר לפי שמתקלקלין כמו ששנינו (שם כט:) בהשואל ספרים לא ילמוד בהן לכתחילה ולא יקרא אחר עמו, ויכול לומר לקוחין הן בידי ואין צריך לכתוב עליהן שטר מכירה אלא לריוחא דמילתא שלא יצטרך לשבע, וכן קבלתי מרב יצחק הלוי (שבועות מו.).